

**МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ
(Мінекономрозвитку України)**

вул. М. Грушевського, 12/2, м. Київ, 01008, тел. 253-93-94, факс 226-31-81
Web: <http://www.me.gov.ua>, e-mail: meconomy@me.gov.ua, код ЄДРПОУ 37508596

№ _____
На № _____ від _____

**Народному депутату України
Дерев'янку Ю. Б.**

*Щодо цінової ситуації
на ринку нафтопродуктів*

Шановний Юрію Богдановичу!

На виконання доручення Прем'єр-міністра України Яценюка А. П. від 03.02.2016 № 2765/1/1-16 Мінекономрозвитку разом з Міненерговугіллям, Антимонопольним комітетом України та ДФС розглянуло Ваше звернення від 25.01.2016 № 291-58 питання щодо цінової ситуації на ринку нафтопродуктів і повідомляє наступне.

Ринки нафтопродуктів мають стратегічне значення для економіки держави, а також є соціально важливими. Загалом ці ринки є найбільш конкурентними та найменш регульованими порівняно з іншими енергетичними ринками.

На сьогодні державне регулювання цін на нафтопродукти не запроваджено. Оператори ринку нафтопродуктів визначають ціни самостійно, під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх чинників ринку.

Наразі динаміка світових цін на нафту залежить від багатьох чинників, що посилює її волатильності в бік обвального падіння, яке спостерігається з середини 2014 р. і по цей час, а саме:

перевищення пропозиції над попитом, у 2015 р. порівняно з 2014 р. пропозиція нафти зростала вищими темпами (2,07%), ніж попит на неї (0,097%) (за даними U. S. Energy Information Administration (EIA) у 2015 р. пропозиція нафти становила 95,71 млн. бар/день, споживання – 93,77 млн. бар/день);

М2 Мінекономрозвитку
Вих. № 3251-04/7457-02 від 16.03.2016 14:44:37

Розв 1379 - 1 DEP 2016

подальше уповільнення зростання економіки Китаю (за даними МВФ з 7,3 % у 2014 р. до 6,9 % у 2015 р.), одного з ключових споживачів нафти (споживає 12% нафти виробленої у світі), внаслідок переорієнтації економічної політики Уряду КНР з зовнішньої експансії на розвиток внутрішнього споживання та послуг;

посилення девальваційного тиску на обмінні курси валют країн, ринки яких розвиваються, більшість з яких є сировинними економіками (найбільшу девальвацію у 2015 р. продемонстрували валюти країн СНД, Туреччини, ПАР, Бразилії та Аргентини);

Довідково. За даними Thomson Reuters Datastream, у 2015 р. найбільше девальвував азербайджанський манат (на 99,5 %), казахстанський тенге (на 86,6 %), білоруський рубль (на 69,5 %), аргентинське песо (на 52,9 %), бразильський реал (на 48,8 %), південноафриканський ренд (на 33,9 %), грузинський ларі (на 27,5 %), молдовський лей (на 26,2 %), турецька ліра (на 25,4 %), російський рубль (на 21,7 %). Українська гривня за 2015 рік за даними НБУ девальвувала на 49,9 %.

збільшення використання альтернативних джерел енергії у розвинутих країнах світу (у 2014 р. порівняно з 2013 р. за даними BP Global світове споживання гідроелектроенергії зросло на 2 %, вітрової енергії – на 10,2 %, сонячної – на 38,2 %, атомної - на 1,8 %, геотермальної, біомаси та інших видів енергії – на 7 %).

геополітична нестабільність та внутрішньополітичні проблеми у ряді регіонів світу (продовження тривалих бойових дій на Близькому Сході, порушення соціально-політичної ситуації в Північній Африці), в умовах зміни напрямів перетоку капіталу з країн, ринки яких тільки розвиваються, що у підсумку впливає на світову енергетичну політику.

Так, за даними Світового банку у 2015 р. та у 2014 р. середні ціни на нафту марки Brent продемонстрували падіння на 39,5 % та 43,7 % відповідно. У січні 2016 р. тенденція здешевлення нафти продовжилася: зменшення світової ціни становило 18,3% до 30,8 доларів США за барель.

Слід зазначити, що **Україна являється нетто-імпортером нафти та нафтопродуктів** з урахуванням низького обсягу власного видобутку та виробництва енергоресурсів, що із року в рік знижується.

Довідково. За даними таблиці “витрати-випуск” за 2013 р.¹ в основних цінах у структурі проміжного споживання в цілому по економіці продукції ВЕД “Виробництво

¹ Станом на 25.02.2016 розрахунки проведено на базі звітної таблиці “витрати-випуск” за 2013 рік у цінах споживачів у розрізі 42 видів економічної діяльності, оскільки таблиця “витрати-випуск” за 2014 рік у розрізі 42 видів економічної діяльності буде опублікована Держстатом 29.02.2016.

продуктів нафтоперероблення” частка імпорту становила 74,6 %, у кінцевих споживчих витратах домогосподарств – 73,2 %.

Крім того, не зважаючи на зростання частки імпортних нафтопродуктів у структурі кінцевого постачання протягом 2012-2015 рр. в цілому відбувається зниження імпорту нафтопродуктів як у вартісному, так і фізичному вимірі, що частково пов'язано з переорієнтацією на інші види палива, зокрема скраплений газ (Додаток 1,2).

Довідково. Наразі найбільшими імпортерами нафтопродуктів (гр. 2710) за 11 місяців 2015 р. були Республіка Білорусь – частка у структурі імпорту даної групи 43,2 %, РФ – 23,7 %, Литва – 10,8 %, Польща – 7,7 % та Греція – 3,9 %.

Отже, ураховуючи характеристику внутрішнього ринку нафти на нафтопродуктів, **теоретично здешевлення нафти повинно б було відобразитися на здешевлені нафтопродуктів в країні**, що у свою чергу позначилося б на затратності виробництва вітчизняних галузей економіки – насамперед, підприємств транспортної сфери та с/г виробників (72,1% споживає нафтопродуктів транспорт, 13% – с/г виробництво), а також купівельної спроможності населення.

Але, адекватного здешевлення нафтопродуктів зменшенню світової ціни на нафту не відбувається через вплив ряду інших внутрішніх чинників.

1. **Суттєве знецінення гривні** (офіційний курс гривні відносно долара США у середньому за 2015 р. девальвував на 49,9 %, у 2014 р. – на 95,4 %, тобто за останні два роки – у 2,9 раз²), що позначається на збільшенні вартості продукції у гривневому еквіваленті.

2. **Логістичні та фінансові проблеми** (втрата коопераційних зв'язків) в умовах повномасштабних військових дій на сході країни у 2014 р. та їх деескалації у 2015 р. (перманентні військові конфлікти), що змушує перевізників закладати відповідні ризики у ціну.

3. **Збереження очікувань економічних агентів щодо девальвації курсу гривні**, що змушує товаровиробників закладати відповідні ризики у ціну.

Довідково. Незважаючи на зниження інфляційних очікувань підприємств на наступні 12 місяців (за даними НБУ у IV кварталі респондентами очікується зростання споживчих цін на 22,5 % проти 25,5 % у III кварталі 2015 р., 27,1 % у II кварталі 2015 р. та 27,3 % у I кварталі 2015 р.) та послаблення впливу факторів на зростання споживчих цін, все ще основними рушіями зростання внутрішніх цін залишається обмінний курс (86% відповідей респондентів) та зростання витрат виробництва (61,7%). Так, за даними НБУ респонденти знизили оцінки впливу всіх факторів порівняно з попереднім кварталом, окрім

² У 2012 – 2013 рр. курс гривні до долара США було зафіксовано на рівні 7,99 грн.

оцінок впливовості курсу гривні.

4. **Податкове навантаження**, зокрема збільшення акцизного податку (з 182 євро за 1000 кг у 2014 р. до 202 євро у 2015 р. та 228 євро до 01.03.2016), а також той факт, що цей податок ще й нараховується в євро, робить ціноутворення для кінцевого споживача нафтопродуктів ще більш залежним від процесів в економіці.

Слід зазначити, що за даними GlobalPetrolPrices.com станом на 15.02.2016, ціна на бензин в Україні – 0,73 долара США за літр нижче середньої ціни бензину по всьому світу – 0,96 долара США за літр. Ціни на бензин у ряді країн Європи також набагато вищі за українські. Так, у Німеччині ціна на бензин складала 1,36 дол. США за літр; Іспанії – 1,22; Італії – 1,55; Латвії – 1,11; Польщі – 1,01; Румунії – 1,2; Словаччині – 1,31 дол. США за літр. Разом з тим, у РФ – 0,46 дол. США за літр, у Республіці Білорусія - 0,55 долара США за літр.)

Крім того, у майже всіх країнах також не спостерігається адекватного зниження внутрішніх цін на нафтопродукти відповідно світовим цінам (в цілому по Єврозоні у 2013 р. знизились на 1,4 %, у 2014 р. – на 10,5 %, у 2015 р. – на 8,6 %) через вплив внутрішніх чинників (зокрема різні курси валют та податки) (Додаток 3).

За інформацією Міненергівугілля, з метою забезпечення контролю за ціновою ситуацією на ринку, визначенням правильності механізму ціноутворення на нафтопродукти, зокрема, в залежності від світових цін на нафту і пальне, Міністерством проведено декілька нарад з нафтопродуктотрейдерами та власниками найбільших роздрібних мереж автозаправних станцій щодо встановлених роздрібних цін на ринку моторних палив, розгляду проблемних питань, які виникають у операторів ринку нафтопродуктів під час проведення ними своєї діяльності і визначення шляхів забезпечення зниження цін на пальне.

Так, 13.01.2016 в Міненергівугілля проведено робочу нараду з операторами ринку нафтопродуктів України щодо цінової ситуації та ресурсного наповнення ринку моторних палив на якій було розглянуто механізм ціноутворення на нафтопродукти залежно від зміни ціни на нафту на світовому ринку.

За результатами цієї наради прийнято ряд рішень зокрема, рекомендовано учасникам ринку знизити роздрібні ціни на моторні палива на 50 коп./л; на офіційному сайті Міненергівугілля щодаки розміщувати розрахункові рекомендовані роздрібні ціни на моторні палива, загальну формулу розрахунку

зазначених цін та структуру роздрібною ціни нафтопродуктів; Секретаріату експертно-аналітичної групи забезпечити щоденний моніторинг цінової ситуації, ресурсного наповнення ринку нафтопродуктів та інформувати державні органи.

Секретаріат експертно-аналітичної групи щодаки готує інформаційний бюлетень, в якому наводиться розрахунковий рекомендований ціновий коридор у роздрібній торгівлі на бензини моторні та дизпаливо на відповідний період (наступну декаду).

При цьому зазначено, що ціни, визначені розрахунковим ціновим коридором, не є обов'язковими для встановлення у роздрібній торгівлі: розрахунковий ціновий коридор застосовується при аналізі цінової ситуації на ринку моторних палив для виявлення ознак загострення ситуації на цьому ринку, можливих порушень суб'єктами господарювання умов здійснення своєї діяльності, прогнозів зміни тенденцій у короткостроковій перспективі тощо.

З метою стабілізації ринку пального в Україні і недопущення зростання цін на нафтопродукти Міненерговугілля розробило і листом від 20.01.2016 № 01/13-570 направило на погодження до центральних органів виконавчої влади проект постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліку життєво необхідних імпортованих товарів" до якого включено, зокрема, нафту і нафтопродукти (бензини, дизпаливо та скраплений газ).

Водночас, урахувавши, що узгодження із співвиконавцями і прийняття постанови Кабінету Міністрів України потребує досить тривалого часу, Міненерговугілля звернулось до Національного банку України щодо віднесення нафти і нафтопродуктів до переліку товарів, на які не поширюється постанова Національного банку України від 23.02.2015 № 124, що дозволить нафто- і нафтопродуктотрейдерам проводити авансові платежі (попередню оплату) за зовнішньоекономічними договорами (контрактами), загальна вартість яких перевищує 500 000 доларів США, без використання акредитивної форми розрахунків.

За інформацією Антимонопольного комітету, в структурі вітчизняного ринку нафтопродуктів частка імпорту бензинів та дизельного пального орієнтовно складає 80 %. В Україну пальне імпортує близько 140 суб'єктів господарювання, найбільшими з яких є ТОВ "ВОГ Рітейл", ТОВ "БНК-Україна", ПП "ОККО-Бізнес Контракт", ПАТ "Укртатнафта", ТОВ "Західна нафтогазова компанія" (ТОВ "ЗНК").

Стрімке здешевлення нафти протягом 2015 року та на початку 2016 року на світових ринках зумовило зниження вартості бензинів та дизельного пального на європейських ринках. При цьому, за даними експертів ринку тенденція до здешевлення нафти буде зберігатися і в майбутньому.

Водночас цінова політика вітчизняних операторів ринку не в повній мірі корелюється зі змінами факторів, що впливають на ціноутворення.

Так, якщо середні роздрібні ціни на дизельне пальне протягом вказаного періоду знижувалися, то середні роздрібні ціни на бензин А-95 протягом останніх 4 місяців практично були незмінними. Станом на 19.01.2016 ціни на бензин марки А-95 коливалися в межах від 18,00 грн/л до 20,99 грн/л.

Зазначене може бути обумовлено як об'єктивними чинниками, які впливають на формування роздрібних цін на бензини і дизельне пальне, зокрема, коливання курсу іноземних валют та податкове навантаження, так і суб'єктивними чинниками, які, зокрема, можуть свідчити про вчинення учасниками ринку порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

З метою запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції на ринках моторних бензинів, дизельного пального Комітетом 02.09.2015 надано обов'язкові для розгляду рекомендації ПП "АМІК Україна", ПАТ "Кло", ПП "Окко нафтопродукт", ТОВ "ВОГ Рітейл", ТОВ "Альянс Холдинг", СП ТОВ "Кершер", ПАТ "Укрнафта", ТОВ "Веста Сервіс", ТОВ ВТФ "Авіас", ТОВ "Бел Оіл", ТОВ "БРСМ-Нафта" та ПАТ "SOCAR Energy Ukraine" щодо встановлення роздрібних цін на моторні бензини та дизельне пальне на рівні, який існував би за умов значної конкуренції на ринку.

21 січня 2016 року в Комітеті відбулась нарада з питань дотримання законодавства про захист економічної конкуренції на ринках бензинів та дизельного пального. Захід відбувся за участю представників Адміністрації Президента України, Міненерговугілля, Мінекономрозвитку, представників профільного управління, бізнесу та експертів ринку.

Учасникам ринку було доведено план дій Комітету на ринках бензинів та дизельного пального, а саме:

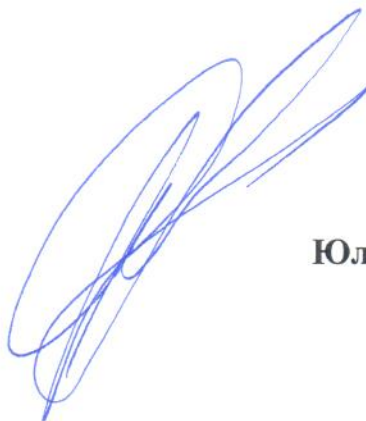
прийняття рішень у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

проведення дослідження стану конкуренції на ринках оптової та роздрібною торгівлі з урахуванням кращих міжнародних (європейських) практик;

здійснення моніторингу стану конкуренції на ринках нафтопродуктів з метою виявлення та припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції; початок розслідувань за виявленими ознаками порушень, відкриття справ.

Додаток: на 3 арк. в 1 прим.

**Перший заступник Міністра
економічного розвитку і торгівлі України**

Юлія КОВАЛІВ

Характеристика внутрішнього ринку сирової нафти та нафтопродуктів в Україні

	2012	2013	2014	2015
Добування нафти сирової, тис. т	2293	2170	2032	1801
Споживання нафти сирової, включаючи газовий конденсат***, тис. т	4800	3900	2900	678,6
Споживання сирової нафти нафтопереробними підприємствами в Україні (за даними «Енергетичного балансу»), тис. т нафтового еквіваленту	5176	4063	3308	-
Частка імпорتنих нафтопродуктів у структурі кінцевого постачання, %	68,9	64,4	80	-
Виробництво, млн. т:				
бензин	325,4	274	263,9	*
дизельне паливо	494,6	225,1	287,3	*
мазуту	418,7	140,1	214,7	*
Реалізація нафтопродуктів вітчизняними нафтопереробними підприємствами, млрд. грн.	27,8	20,1	24,4	29,7**
Індекси фізичного обсягу роздрібного товарообороту (у т. ч. частка імпорту), %				
бензин моторний***	97,8 (31,3)	95,5 (36,4)	82,2 (40,9)	73,2 (38,2)**
дизельне паливо (газойль)***	106,7 (34,0)	107,4 (36,9)	94,2 (43,5)	75,3 (45,7)**
газ стиснений та скраплений для автомобілів***	112,5 (20,3)	107,7 (31,4)	107,4 (34,7)	109,5 (31,6)**
Приріст/зниження імпорту нафтопродуктів (гр. 2710) у вартісному виразі, %	9,4	-15,6	4,2	-43,0
у фізичному вимірі, %	-7,7	-13,1	44,1	-6,7
Приріст/зниження імпорту нафти (гр. 2709) у вартісному виразі, %	-71,1	-49,0	-76,8	-44,0
у фізичному вимірі, %	-72,8	-50,8	-76,5	27,5

* У 2015 р. інформація Держстату щодо бензину, дизпалива та мазуту відсутня (дані вилучено з метою забезпечення виконання вимог розділу 5 Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності інформації).

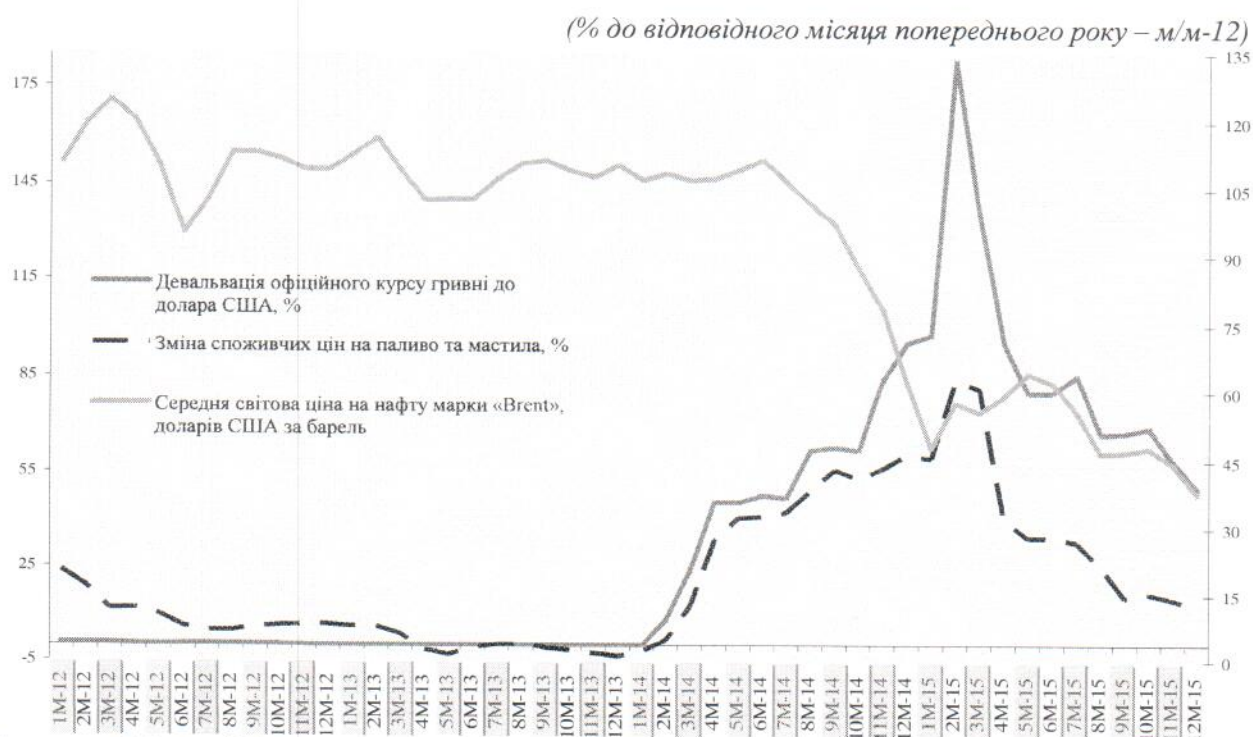
** Дані за 9 місяців 2015 р.

*** Дані за 2014 р. та 2015 р. - без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело. Держстат

**Зміна протягом 2012 -2015 рр. середніх цін на нафту марки «Brent»
(доларів США за барель),
споживчих цін на паливо та мастила на внутрішньому ринку
(% до відповідного місяця попереднього року – м/м-12) та
девальвація гривні до долара США**

Джерело. Світовий банк, Держстат, НБУ

**Зміна споживчих цін на паливо та мастила у деяких європейських країнах,
країнах СНД та в Україні**

(% до грудня попереднього року)

Країна	2012 рік	2013рік	2014рік	2015рік
Україна	6,8	-3,5	60,7	12,5
Єврозона	3,3	-1,4	-10,5	-8,6
Німеччина	3,2	-2,6	-11,7	-7,4
Іспанія	5,2	1,7	-13,7	-9,1
Італія	8,5	-1,8	-8,7	-9,4
Латвія	4,4	-3,9	-12,3	-11
Литва	5	-2,8	-10,4	-13,6
Польща	0,7	-2,7	-10	-10,6
Румунія	6,2	-1,8	-3,5	-5,9
Словаччина	3,2	-3,7	-7,1	-13,4
Республіка Білорусь	23,3*	26,5*	20,3*	4,7
РФ*	6,8	5,7	8,9	4,8

* Зміна цін на бензин автомобільний

Джерело. Eurostat, belstat.gov.by, gks.ru, Держстат, розрахунки Мінекономрозвит